

# FOKUSPLAN HUDEVAD KÆR

AREALER BESIGTIGET DEN 26. JUNI 2017 OG  
GENBESØGT DEN 4. OKTOBER 2017

## AKTØRER

Arealets navn	Hudevad kær
Lodsejer	Tarup-Davinde I/S (John Juul Henriksen)
Dyreholdere	2 forskellige dyreholdere i 2017. Ny græsningsaftale indgås i 2018.
Kommune	Kasper Nowack + Jens Aamand Kristensen (Faaborg-Midtfyn kommune)
Rådgiver	Michela Thomasson (Centrovic)
SEGES	Anne Eskildsen & Heidi Holbeck. Har udarbejdet fokusplanerne med indspil fra ovenstående aktører.

# NUVÆRENDE DRIFT - FORDELE OG ULEMPER

## SÆRLIGE OBS-PUNKTER I PLEJEN (RESUMÉ)

Generelt for området:

- Det er afgørende, at dyreholder får viden om områdets unikke naturværdier, så plejen kan målrettes bedre end hidtil (dette er der efterfølgende taget hånd om, f.eks. ved at der fra græsnings sæsonen 2018 vælges andre dyr og plejen i højere grad målrettes).
- Af hensyn til optimal pleje, vil én stor samlet indhegning af hele arealet fungere bedre end de nuværende to små (vil ske fra græsnings sæsonen 2018).

Rigkæret (fokusområde 1):

- Det er vigtigt med en nøje styring af græsningstryk, så der hverken sker over- eller undergræsning af rigkæret. Begge dele vil have meget alvorlige konsekvenser for den værdifulde vegetation. Derfor er det helt centralt med fokus på at finde et fornuftigt græsningstryk, gerne med løbende evaluering i løbet af sæsonen, så der kan laves tilpasninger øjeblikkeligt, hvis der opstår problemer.

Kildevældet (fokusområde 2):

- Kildevældet er blevet voldsomt skadet pga. forkert græsning. Det bør derfor undersøges nøje, hvad der kan gøres for at råde bod på skaderne, og hvordan kildevældet fremover bør plejes. Bør ske i samråd med Faaborg Midtfn Kommunes naturekspertes.

Se oversigtskort.

## OMRÅDEBESKRIVELSE

- Hudevad Kær rummer et af Fyns fineste rigkær (top 3) samt Fyns fineste kildevæld med bl.a. den sjældne mos-arter Glinsende Kærmos.
- Kæret er et højt målsat mose- og engområde med større partier af habitatnaturtyperne rigkær, ekstremrigkær (7230) og kildevæld (7220). Kæret indgår i en større mosaik med moser og enge langs Vindinge Å.
- Området er ca. 6 ha stort, heraf udgør kildevældet ca. 3000 m<sup>2</sup>. Det er en nøglebiotop i relation til det fremadrettede arbejde med at genoprette de tidligere meget artsrige kær langs Vindinge Å.
- Området er ikke Natura 2000 område. HNV-score: 5-10.

## MÅLSÆTNINGER

### Kommune

- Fokus på den fine og sjældne botanik i området. Vil gerne mindske næringsstofpåvirkning. Derfor er der udtaget en bufferzone langs med den del af naturområdet, som støder op til landbrugsjord - varierende fra 10-40 m bredde. Kommunen ønsker tidlig sommergræsning og vil gerne tilbage til den græsning der tidligere har været gennemført siden midten af 80'erne, hvor malkekvæg/kvier afgræssede arealet. Her var der en utrolig fin struktur både i kildevældet og ekstremrigkæret.
- Området må ikke fremover afgræsses med naturkvæg, da de færdes i kildevældet.
- Græsningen skal suppleres med manuel nedskæring af vedopvækst (specielt fokus på rød-el).

### Dyreholdere

Der vil blive lavet aftale med en ny dyreholder i 2018.

### Tarup-Davinde I/S

- Fokus er på at opkøbe grusgrave og omdanne dem til rekreative formål. Driver også naturskole, så der er potentiale for at bruge det værdifulde område mere aktivt i naturformidling.

## DYREHOLD

- **Dyreholder 1** (rigkæret/fokusområde 1): Arealet blev i 2017 afgræsset af 5-6 dexter tyre. Ingen tilskudsforbrug.
- **Dyreholder 2** (kildevæld + tilstødende arealer/fokusområde 2): Arealet blev i 2017 afgræsset af skotsk højlandskvæg.

## NUVÆRENDE OG HIDLIG PLEJE

- Plejen af Hudevad Kær har frem til 2013 bestået i græsning med seks sortbrogede kvier, som hvert år har græsset kærret i perioden maj-oktober. De holdte sig fra kildevældet, og dermed skete der ingen skade på vegetation i dette sårbare område.
- Efter 2013 har området været opdelt i 2 græsningsfolde med 2 forskellige dyreholdere. Rigkær (ca. 3,5 ha) har været plejet med 6 tyre af racen dexter, mens området med kilde og væld (ca. 2,5 ha) har været plejet med skotsk højlandskvæg.
- Græsningsaftaler med de to nuværende dyreholdere er opsagt ultimo 2017 og der vil blive introduceret græsning som tidligere.
- Kommunen vil fremadrettet være inde over plejen i samarbejde med Naturskolen og dyreholder.

- I rigkæret viser planteregistreringer fra 2017, at kæret er under tilgroning med rød-el. Der er derfor gjort en særlig indsats for at få fjernet opvækst og evt. frøkilder nær de mest sårbare steder i kæret. Ved genbesøg på arealet primo oktober var dele af vegetationen slået manuelt for at bekæmpe rød-el. Plantematerialet var efterladt på jorden, men kommunen vurderer pt. ikke at det er et problem.

### HVAD GÅR GODT?

- Der er foretaget grundige botaniske registreringer af området.
- Rigkær: arealet holdes lysåbent, og det nuværende græsningstryk virkede i juli til at være meget passende med meget, meget artsrig og fin blomstring af orkideer etc. og god struktur. Det er helt centralt, at arealet har ekstensiv afgræsning. Det er godt at der er særlig fokus på bekæmpelse af rød-el. Kildevæld: Selve kildevældet blev i løbet af sommeren frahegnet, da dyrene havde optrampet området. Vigtigt, at der var opmærksomhed omkring skaden og der blev gjort en indsats for at minimere skadens omfang.

### HVAD KAN GØRES BEDRE?

#### Kildevæld

- Se punkt under "hvad skal undgås".

#### Rigkær

- Frem for slåning i bekæmpelsen af rød-el bør det afprøves i stedet at øge græsningstrykket. Evt. blot med et enkelt dyr mere på arealet.

#### For begge arealer:

- De hidtidige dyreholdere havde ingen viden om de helt særlige naturværdier der er på arealerne, hvilket i høj grad har været medvirkende til, at arealet ikke har modtaget optimal pleje.
- Det er positivt, at Tarup Davinde I/S nu har taget initiativ til at justere plejen på arealerne, så den tidligere (succesfulde) drift genindføres., og arealets unikke naturværdier dermed sikres bedre. Fra 2018 genindføres én stor hegning af området, og der er planer om at indgå aftale med en ny dyreholder.
- Det bør sikres, at den nye dyreholder får en god indføring i, hvilke værdifulde områder der er tale om, og hvordan plejen optimeres og målrettes ud fra hensyn til de sjældne arter.

En anbefaling vil være, at der afholdes møde mellem Tarup-Davinde I/S, dyreholderne og Fåborg Midtfn kommune, hvor der udarbejdes en fælles strategi for pleje af dette helt særlige naturområde. Dette kunne også give bedre klarhed omkring tilskudsregler og betingelser mellem ejer og dyreholder.

(NB: Et sådant møde er afholdt i oktober 2017).

- Tarup-Davinde I/S søger selv tilskud hjem, men mangler viden om tilsagnsbetingelser. Samtidig har de hidtidige dyreholdere ikke haft viden om tilsagnsbetingelserne og heller ikke har fået del i tilskuddet. Det har ledt til en dårlig økonomi hos dyreholderne, som bruger meget tid på at tilse dyr + hegn.
- En anden planteavlskonsulent fra Centrovic har stået for ansøgning om plejegræs.

*(Dette er dog blevet ændret, så det fremover blive Michela).*

### FOKUSARTER

(For plantearter er arter med en artsscore på 6 eller 7 medtaget, samt fredede arter - se bilag)

- **Særlige plantearter:** Vibefedt (LC), djævelsbid (LC), loppe star (LC), eng-troldurt (LC), fåblomstret kogleaks (LC), hjertegræs (LC), krognæbstar (LC), tormentil (LC), tvebo baldrian (LC), skede star (LC), tvebo star (LC), samt leverurt (LC) og engblomme (LC) (Bestanden er dog reduceret til få årlige eksemplarer). De står typisk i det nordøstlige hjørne af kildevældet).
- **Fredede plantearter:** 7 arter af orkideer, bl.a. sump-hullæbe (LC), plettet gøgeurt (LC), kødfarvet gøgeurt (LC), majgøgeurt (LC).
- **Særlige mosarter:** Glinsende kærmos (NA) og Grøn krumblad (NA)
- **Særlige insekter:** Der er ikke inventeret for insekter, men det er kommunens plan, at det snart skal gøres.

Johanne Fagerlind Hangaard har foretaget registreringer af karplaner og mosser i kæret i hhv. 2013 og 2017. I 2017 er der i alt fundet 82 forskellige arter af karplanter (mod 108 i 2013) og 17 forskellige arter af mosser (hvoraf flere er meget sjældne) indenfor de udlagte prøvefelter. I 1994 blev der registreret 16 forskellige arter af star, i 2013 14 arter af star, mens der i 2017 blev registreret 12 arter af star. (Kilde: Registrering af karplanter og mosser i Hudevad Kær 2017).

Arterne beskrevet i planen, er registreret enten af Johanne, Danmarks naturdata eller på [fugleognatur.dk](http://fugleognatur.dk)

Se bilag med prioriterede plantearter fra området. Bogstaver i parentes angiver rødlistestatus – se bilag for beskrivelser.

## HVAD SKAL UNDGÅS?

- Kildevældet er blevet voldsomt skadet pga. forkert græsning. For voldsomt dyretryk og tråd i selve vældet har betydet, at den sarte vegetation er blevet optrådt i delområde. De fine mospuder er blevet beskadiget flere steder – og skaderne kan være meget langvarige at genoprette. Forstyrrelsen har bevirket, at brønkarse har spredt sig meget kraftigt ud over vældet, og truer nu med at udskygge den værdifulde vegetation. Eneste mulighed for at standse ødelæggelserne er (1) øjeblikkelig frahegning (dette er sket) (2) evt. manuel opgravning af brønkarse. Dette er en meget omfattende opgave, som vil tage lang tid og samtidig er det usikkert, om indgrebet vil skade mere end det gavner. Det bør derfor undersøges nøje, hvad der kan gøres, helst i tæt sparring med Faaborg-Midtfyn Kommunes naturekspertes. Som alternativ til græsning kunne vældet måske blive slået med le. Lige nu virker vegetationen omkring vældet til at være for høj.
- Det er vigtigt med en nøjagtig styring af græsningstrykket, så der ikke sker overgræsning af rigkæret, hvilket vil få meget alvorlige konsekvenser for den fine vegetation. Modsat vil undergræsning medføre at rød-el vil brede sig. Derfor er det helt centralt med fokus på at finde et fornuftigt græsningstryk, gerne med løbende evaluering i løbet af sæsonen, så der kan laves tilpasninger øjeblikkeligt, hvis der opstår problemer.

## KAN PLEJE OG TILSKUD FORENES?

### Rigkær

- Der søges både 5 årigt tilskud til pleje af græs- og naturarealer og grundbetaling. Kontrol efter synlig afgræsning. Ved genbesøg i oktober blev det konstateret, at delområder er slået. Det vurderes dog, at der fortsat er delområder, hvor betingelserne ikke kan overholdes. Det bør overvejes, om der i stedet kun skulle søges plejegræs med kontrol efter fast græsningstryk. Dette bør diskuteres nærmere med Michela (Centrovic).

### Kildevæld

- Hele den frahegnede del bør være trukket ud af ansøgningen. Hvis dette ikke er sket, bør det gøres øjeblikkeligt. Tilsagnsbetingelserne er her ikke overholdt.

## LANDMANDENS FREMTIDSPLANER

- Ny dyreholder kommer på arealet fra næste græsnings-sæson.

## EVENTUELLE SÆRLIGE UDFORDRINGER

- At finde det rigtige græsningstryk.
- At fastholde fokus på de helt særlige naturværdier som området indeholder.
- At begrænse opvækst af rød-el.

# RØDLISTEKATEGORIERNE

**Forsvundet (RE, regionally extinct):** En art er forsvundet, når det er hævet over enhver rimelig tvivl, at det sidste individ, som havde en reel mulighed for reproduktion indenfor landets (regionens) grænser, er dødt eller forsvundet fra landet (regionen).

**Kritisk truet (CR, critically endangered):** En art henføres til kategorien kritisk truet, når der er en overordentligt stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i meget nær fremtid som følge af, at ét af [kriterierne](#) A-E for kategorien CR er opfyldt.

**Moderat truet (EN, endangered):** En art henføres til kategorien moderat truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), men når der alligevel er en meget stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand i nær fremtid som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien EN er opfyldt.

**Sårbar (VU, vulnerable):** En art henføres til kategorien sårbar, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for at være hverken kritisk truet (CR) eller moderat truet (EN), men når der alligevel er en stor risiko for, at den vil uddø i vild tilstand på længere sigt som følge af, at ét af kriterierne A-E for kategorien VU er opfyldt.

**Næsten truet (NT, near threatened):** En art henføres til kategorien næsten truet, hvis den ikke opfylder ét af kriterierne for kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU), men er tæt på at opfylde ét af kriterierne for sårbar.

## ØVRIGE KATEGORIER (ARTERNE ER IKKE RØDLISTEDE)

**Ikke truet (LC, least concern):** En art kategoriseres ikke truet, hvis det ved vurderingen viser sig, at den ikke opfylder kriterierne A-E for hverken kritisk truet (CR), moderat truet (EN) eller sårbar (VU) eller vurderes at være næsten truet (NT).

# FOKUSARTER - HUDEVAD KÆR



FOTOGRAF: COLOURBOX

## ISFUGL (LC)

En af de mest eksotisk udseende danske ynglefugle med sin lysende, turkisblå overside, de grønblå vinger, den orangerøde underside og den hvide halsstribe. Arten yngler ved søer og vandløb omkranset af krat/skov, hvor den lever af småfisk, vandinsekter og forskellige krebsdyr, som den fanger ved at styrtdykke fra en udsigtspost over vandet. Arten er almindelig i Danmark.



FOTOGRAF: TORBEN EBBENSGAARD

## ENGTROLDURT (LC)

En smuk, grenet plante med lilla, 'læbeformede' blomster, som blomstrer i maj til juli. Planten er 2- til flerårig og vokser på kalkholdig, våd bund. I Danmark er engtroldurt temmelig almindelig i næringsrige enge, moser og væld i Jylland og på Fyn, mens den er temmelig sjælden i resten af landet. Den trues især af tilgroning og afvanding af enge.



FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

## PLETTET GØGEURT (LC)

Denne smukke orkidé blomstrer i juni-juli, hvilket er senere end majgøgeurt, som den ellers kan forveksles med. Blomsterne har lysviolette, lyserøde eller purpurrøde kronblade. Arten lever ofte på ret næringsfattig og sur bund, fx på fugtige heder, overdrev, søbredder og i skove. Plettet gøgeurt er fredet, og findes kun hist og her i Danmark.



FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

## VIBEFEDT (LC)

Denne lille, undseelige plante kendes på sin lave roset af blege, fedtede blade og sin smukke, enlige blå blomst, der viser sig fra maj – august. Vibefedt er af Danmarks få kødædende planter. Insekter fanges ved hjælp af de slimede blade, der er i stand til at fastholde og senere fordøje små insekter. Planten vokser på fugtig bund, og lever mest i kalkholdige enge og moser med lav vegetation. Den findes kun hist og her i Danmark.



FOTOGRAF: TORBEN EBBENSGAARD

## GLINSENDE KÆRMOS (NA)

Glinsende kærmos er en relativt sjælden art i Danmark, som vokser i kalkrige kærrer, og som overvejende findes i Jylland. I modsætning til de almindelige planter, "karplanter", har mosser ingen blomster, men formerer sig via sporer, der dannes i kapsler eller sporehuse.



FOTOGRAF: ANNE ERLAND ESKILDSEN, SEGES

## SUMPHULLÆBE (LC)

I juli blomstrer sumphullæben med sine smukke og særprægede hvide blomster, med røde og gule tegninger, som gør den let at kende fra andre orkideer. Den lever i lysåbne, fugtige, kalkprægede områder, fx ugødskede, græssede enge. Arten er fredet, og er relativt sjælden i Danmark. Den trues især af gødskning og tilgroning af enge og moser.

# BILAG - HUDEVAD KÆR

## PLANTELISTE

Alle danske plantearter er tildelt point, der svarer til artens følsomhed over for forringelser af naturtilstanden. Lave point tildeles arter, der er tolerante eller ligefrem begunstiges af forringelser, mens høje point tildeles arter, der er følsomme over for forringelser, og som forsvinder, hvis forholdene på arealet forringes.

I denne planteliste, er indsat alle de plantearter, som er fundet på arealet og som har en score på 4 og derover. Disse arter indikerer god naturtilstand. Derudover er invasive og problemarter oplistet (score -1).

## BEREGNING AF ARTSSCORE

Alle karplante- og karsporeplantearterne tildeles artspoint mellem - 1 og 7 efter følgende beskrivelse:

7 point: ekstrem følsom overfor påvirkninger, der forringer naturtilstanden

6 point: meget følsom

5 point: følsom

4 point: lidt følsom

3 point: hverken følsom eller tolerant

2 point: noget tolerant

1 point: tolerant eller svagt begunstiget

0 point: ikke hjemmehørende i Danmark

-1 point: invasiv art og/eller problemart begunstiget af forringet naturtilstand

Se [den samlede oversigt](#) over danske plantearters score og baggrunden for tildeling af scoren.

ART	SCORE
Djævelsbid	7
Loppe star	7
Vibefedt	7
Eng troldurt	6
Fåblomstret kogleaks	6
Hjertegræs	6
Krognæb star	6
Skede star	6
Sump-hullæbe	6
Tormentil	6
Tvebo baldrian	6
Kær trehage	5
Kødfarvet gøgeurt	5
Liden skjaller	5
Maj gøgeurt	5
Plettet gøgeurt	5
Trindstænglet star	5
Vild hør	5
Almindelig brunelle	4
Almindelig kamgræs	4
Almindelig star	4
Almindelig sumpstrå	4
Blågrøn star	4
Bukkeblad	4
Butblomstret siv	4
Dunet dueurt	4
Dynd padderok	4
Eng forglemmigej	4
Eng kabbeleje	4

ART	SCORE
Eng nellikerod	4
Engkarse	4
Enskællet sumpstrå	4
Femhannet hønsetarm	4
Glanskapslet siv	4
Grøn star	4
Hare star	4
Hyldebladet baldrian	4
Kragefod	4
Kær galtetand	4
Kær høgeskæg	4
Kær padderok	4
Kær ranunkel	4
Kær snerre	4
Kær tidsel	4
Muse vikke	4
Næb star	4
Nøgle skræppe	4
Skov angelik	4
Smalbladet kæruld	4
Stjerne star	4
Sump kællingetand	4
Sump snerre	4
Top star	4
Trævlekrone	4
Stjerne star	4
Sump fladstjerne	4
Sump kællingetand	4
Sump kællingetand	4

ART	SCORE
Sump snerre	4
Top star	4
Trævlekrone	4
Tykbladet ærenpris	4
Vandnavle	4
Vellugtende gulaks	4
Engblomme*	6
Leverurt*	6
* seneste registrering i 1994	
Værdifulde indikatormosser i området:	
• Glinsende kærmos	
• Grøn krumblad	
• Fågrenet vældmos	
• Grøn eremitmos	
• Stor engkost	
<b>NEGATIV ART</b>	
Almindelig rajgræs	-1
Burre snerre	-1
Butbladet skræppe	-1
Grå pil	-1
Horse-tidsel	-1
Kruset skræppe	-1
Lav ranunkel	-1
Lådden dueurt	-1
Stor nælde	-1
Vild kørvel	-1

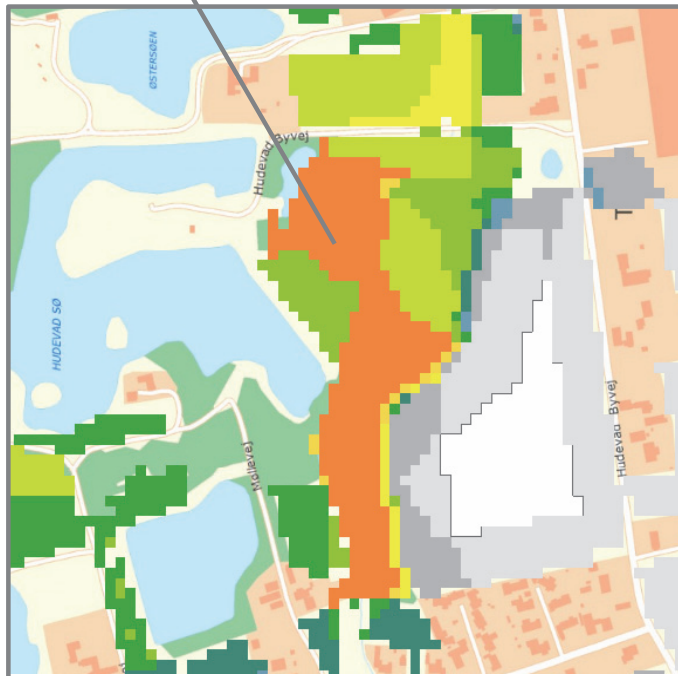
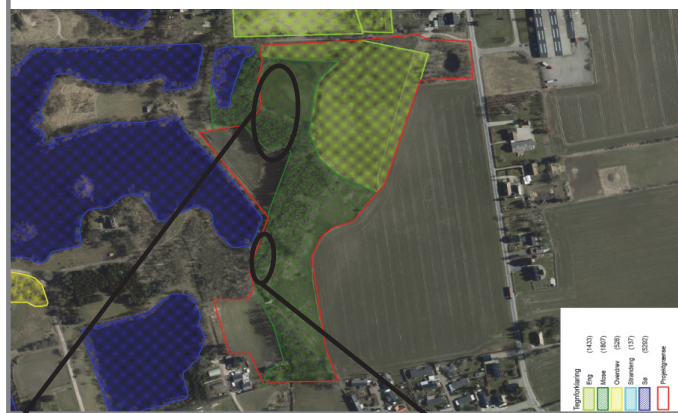
# OVERSIGTSKORT - HUDEVAD KÆR

## OMRÅDE 1: RIGKÆR

**Naturværdier:** Hele 7 arter af orkideer

**Tilskud:** Plejegræs + GB

**Pleje anbefalinger:** Det er vigtigt med en nøje styring af græsningstrykket, så der hverken sker over- eller undergræsning af rigkæret. Begge dele vil have meget alvorlige konsekvenser for den værdifulde vegetation. Derfor er det helt centralt med fokus på at finde et fornuftigt græsningstryk, gerne med løbende evaluering i løbet af sæsonen, så der kan laves tilpasninger øjeblikkeligt, hvis der opstår problemer.



Detaljer	Attributter
HNV score:	10
Kystnærhed:	Nej
Lavbundsareal:	Ja
Skråning/Skrænt:	Nej
Beskyttet natur:	Ja
Nærhed til beskyttet natur:	Ja
Nærhed til småbiotop:	Ja
Erkennelig landbrugsdrift:	Ja
Økologisk mark:	Nej
Planteindikator 1:	Ja
Planteindikator 2:	Ja
Planteindikator 3:	Ja
Forekomst af rødliste/bilags art 1:	Ja
Forekomst af rødliste/bilags art 2:	Ja
Forekomst af rødliste/bilags art 3:	Nej

## OMRÅDE 2: KILDEVÆLD

**Naturværdier:** Glinsende Kærmos og Grøn krumblad (Bilag II)

**Tilskud:** Plejegræs

**Pleje anbefalinger:** Kildevældet er blevet voldsomt skadet pga. forkert græsning. Det bør derfor undersøges nøje, hvad der kan gøres for at råde bod på skaderne, og hvordan kildevældet fremover bør plejes. Bør ske i samråd med Faaborg Midtfyn Kommunes naturskperter. Som alternativ til græsning kunne vædet muligvis blive slået med le.



#### KONTAKT

Heidi Buur Holbeck, landskonsulent  
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.  
Anlæg & Miljø - hbh@seges.dk  
+45 8740 5450 / +45 2374 3157



#### KONTAKT

Anne Erland Eskildsen, naturkonsulent  
SEGES - Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.  
Anlæg & Miljø - anee@seges.dk  
+45 8740 5523 / + 45 2974 3462